

דף ק"ה ע"א

רש"י ד"ה תשבע בסוף - "ותבא לגבות כתובתה תשבע שלא עכבה בידה משל בעלה כלום". קצת משמע דאין לה לישבע עכשיו כיון דמ"מ בסוף ישיבע אותה, וכ"כ להדיא להלן דף ק"ז ד"ה בשמעו. וכ"כ בשיטמ"ק כאן בשם תלמידי רבינו יונה. וע"ע בזה ברעק"א במערכא שם אות כ"ט.

אמנם יעוין בד' רעק"א כאן שהביא ד' המהרי"ט שכי' לדייק בד' המשנה כאן שהאריכו בלשונם לומר דאין נשבעין אלא לבסוף דהיינו לכתובה ולא למזונות כדמבואר, ומשמע מזה דאפי' אם לא תשבע בסוף אין להשביעה על המזונות כלל. ובטעמא דמילתא, ע"ע בפנ"י דף צ"ו ע"ב שכי' ב' טעמים בזה: א' - משום דצריי לא שכיחי במזונות, וב' - משום דהו"ל ברשותה כדמבואר בגמ' לעי' שם ומה"ט ל"ש בזה שבועת גובה מיתומים.

[וכע"ז איתא בפוסקים בסי' צ"ג סעי' י"ח בשי' הראשונים כאן שכי' כד' רש"י הנ"ל דגם אלמנה אינה נשבעת על מזונות, וכ"כ התוס' להדיא לעי' דף צ"ח ע"א. אמנם שי' הרמב"ם סו"פ י"ח אישות לחלק דדוקא בהלך בעלה למדה"י אינה נשבעת אבל במזונות דאלמנה נשבעת גם למזונות, ע"ש בנו"כ ובאב"מ שם ובסי' ע' סק"ב].

היו נוטלין שכרן צ"ט מנה מתרומת הלשכה - כע"ז כ' בגמ' להלן דף ק"ו ע"א דמגיהי ספרים ואומני הקטורת ולחם הפנים לקחו ג"כ מתרומת הלשכה. ועי' בגמ' שבועות דף י"א שכי' שמוציאים הקדש מהלשכה על דברים אחרים משום ל"ב ב"ד מתנה עליהם, וכדמבואר בגמ' להלן בדף ק"ו ע"ב דלכן קונים כלים ממותר השקלים. ויעוין בתוס' להלן שם שכי' לדייק דכל הני כ' לשון תרומת הלשכה משום שא"צ לזה דין לב ב"ד מתנה עליהם, אלא דישראל עצמם מכוונים לכך מתחילה. ועי' חזו"א אבהע"ז סי' קמ"ח לדף נ"ד ע"א שהוסיף בזה דכל אלו הם צורך הקדש, דאל"כ ק' דאיך יצא מרשות הקדש ע"ש, וכ"כ בשטמ"ק להלן שם בשם תלמיד הרשב"א ע"ש. ובתוס' בשבועות שם דף י' ע"ב ד"ה קדושה מבואר דג"ז הוא רק מדין לב ב"ד מתנה ע"ש.

תוד"ה גוזרי גזירות - "הא דלא פריך הכא והיכי עבדי הכי וכו' ורבי מפרש דהכא לאו בתורת שכר היו נוטלין אלא הכא כל שעה היו יושבין בדין ולא היו עוסקין בשום מלאכה ולא היה להם במה להתפרנס והיה מוטל על הצבור לפרנסן וכו' ומה"ט נמי א"ש הא דקאמר לקמן (דף קו.) מלמדי הלכות שחיטה והלכות קמיצה היו נוטלין שכרן מתרומת הלשכה אע"פ ששכר תלמוד תורה אסור כדאיתא בפ' אין בין המודר (נדרים דף לו.)".

יל"ע דכ"ז מבואר בגמ' כאן שהקי' "אגר דינא דינו דין והתניא הנוטל שכר לדון דינו בטילין", ומת' "אלא אגר בטילא". וברש"י הובא דכ"ה במתני' דבכורות דף כ"ט ע"א, ובגמ' שם מבואר הטעם בזה משום מקרא ד"אותי צוה ה' בת ההיא" דדרשינן בדגרים שם דמה"ט אסור ללמד תורה בשכר, וא"כ שפיר מבואר בגמ' דמשום שכר בטילא מותר, ומה צ"ב מחדשים לנו התוס' כאן. ולכאורה מבואר דחלוק ד' התוס' כאן שזה מדין פרנסת עוסקי בצורכי ציבור אפי' אם לא היה מוצא עבודה אחרת בפועל וצל"ע.

[ויל"ע דמתני' שם כ' כע"ז גבי מקדש עפר פרה ואינו מבואר הטעם שם, ולכאורה אי"ז דומה לדין שדן שזה ג"כ תורה והוא בכלל איסור הנ"ל. וכבר העיר בזה הגרי"ז שם דמנין דין זה בכל המצוות. וע"ע ברמב"ם רפ"ד נדרים גבי השבת אבידה שכי' שזה מכווער לקחת שכר על מצוה, וע"ע בתוס' בב"מ דף ק"ד ע"ב שכי' ג"כ דאין לקחת שכר בדבר שהתורה מחייבתו].

דף ק"ו ע"א

רש"י ד"ה האי עשה - "מצות הדיינים עשה ושפטתם צדק". עיי' מהרש"א שהק' דהול"ל דרשא דסנהדרין דף ח' ע"א מקרא ד'כקטן כגדול תשמעון' "שיהי' חביב עליך דין של פרוטה כדין של מאה וכו' אלא לאקדומי". ועיי' ריטב"א שכי' בשם רבו דיש שני דינים בזה, דדין הגמ' בסנהדרין שם היינו רק אחרי שהתחילו לדון (וכע"ז כ' רש"י שם), אבל לפני שהתחילו יש רק מצוה לדון כל א' מהם מדקרא ד'ושפטתם צדק', ולכן הביא רש"י כאן פסוק זה משום דע"כ מייירי דעדיין לא התחילו, שהרי כאן לא הגיע הת"ח בעצמו כ"א קרובו שזה רק דין כבוד ת"ח מדרבנן ואינו דוחה עשה דכקטן כגדול תשמעון, ובזה סגי להכריע לצד של הקרוב של ת"ח. וכ"מ בד' רש"י בדיבור הבא שכי' "עשה דאיכא כבוד תורה דרב ענן בהדי' עדיף". ועיי' בזה ברש"י כאן.

בד"ה מגיהי ספרים - "של כל אדם ואדם שאסור להשהות ספר שאינו מוגה משום אל תשכן באהלך עולה וראו ב"ד שהיו מתעצלין בדבר והפקירו תרומת הלשכה לכך". מבואר בדבריו דאיי"ז כשאר דברים שנאמרו כאן שבאים מתרוהלי"ש משום שהם צורך קרבן, משא"כ מגיהי ספרים שזה צורך כללי, ולכן כ' ע"ז שהפקירו לזה. ועיי' מקדש דוד קדשים סי' ל"ה שכי' להוכיח מזה שיש לב"ד להפקיר נכסי הקדש, וכמו"כ הביא מד' התוס' לעיי' ר"פ אלו נערות גבי נתינים ע"ש. ויעוין בשטמ"ק שכי' בשם תלמידי הרשב"א לפרש "ומגיהי ספרים כולן צורך עבודה הם כלומר ספרים שבהם היו הכהנים לומדין סדר עבודה", מבואר דס"ל שזה ככל שאר הדברים.

ובתוס' בע"ב מבואר דדברים אלו באים מתרוהלי"ש עצמה ולא ממותר התרומה, ולכאורה מבואר בזה שלמד כד' תלמידי הרשב"א הנ"ל ודלא כד' רש"י. וכ"כ בחזו"א באבהע"ז סי' קל"ח דג"ז נחשב צורך עבודה כיון שאם ישתבש הדין יתקלקל גם העבודה ע"ש. הוע"ע מש"כ בזה לעיי' בר"פ לענין גוזרי גזירות שהיו לוקחים ג"כ משם.

שם - ויעוין עוד במקדש דוד שם שכי' להק' מד' הגמ' בע"ב כאן ובשבועות דף י"א (הובא ג"כ לעיי' שם) שכי' טעם דלב ב"ד מתנה, ולד' רש"י כאן ק' דהול"ל מדין הידוע דהפקר ב"ד. וכ' שם שבגמ' אמרו כן רק באופן שיש שינוי בעצם הקדושה כמו בשבועות שם שמשנה מקדושת הגוף לקדושת דמים ובע"ב כאן דמייירי בכלי שרת מקדשי בדה"ב, דבזה ל"מ דין הפקר כלל. אמנם בתוס' בשבועות שם דף י' ע"ב (הו"ד ג"כ לעיי' שם) מבואר דגם בדברים אלו שייך דין לב ב"ד מתנה וצ"ע.

דף ק"ו ע"ב

רש"י ד"ה שגבו - "לצורך בדק הבית והותירו שאין צריכין לכולו עושין מן המותר כלי שרת". ומבואר מדבריו שלמד ד' הגמ' כפשטם שעיקר דין כלי השרת הוא מתרומת הלשכה כיון שזה נחשב צורך קרבן, ורק שאם נשאר מבדק הבית נותנים עבור כלי שרת. וכבר העירו אחרונים שצ"ב ד"ז שהותירו מבדק הבית, דבשלמא מתרומת הלשכה יש מותר כיון שכל ישראל שקלו לקרבנות שנה זו וא"א להשתמש בו לקרבנות שנה הבא ולכן לב ב"ד מתנה עליהם כמש"כ בגמ', אבל בדק הבית אם אין בו צורך היום ישתמשו בו למחר.

ועוד העירו בקו' הגמ' ע"ז וכי גבו והותירו מאי הוי ופרש"י בזה "הא לא לקדושת קרבן גבו", והרי קדושת בדק הבית פחות מקדושת הגוף דקרבנות, ומצינו דיש להשתמש בדבר של קדושה קלה עבור קדושה חמורה.

ועיי' מהרש"ל ומהרש"א שדנו אם כוונת התוס' כאן לפרש באו"א דמייירי כאן שהותירו מתרומת הלשכה ודלא כד' רש"י הנ"ל ע"ש. וע"ע בהפלאה.

הערות ומראה מקומות פרק שני דייני

תוד"ה כדאמר רבא - "תימה אמאי איצטריך האי דרשא דרבא תיפו"ל מהיכא דמפקא מתניתין דזבחים בפרק כל התדיר (דף פט.) דקתני כל התדיר מחבירו קודם לחברו התמידים קודמין למוספים וכו' דמהתם נפקא לן בכ"מ דתדיר ושאינו תדיר תדיר קודם". האחרונים תי' בזה דנ"מ שפיר באופן שאין התמיד לפנינו, דמטעם תדיר קודם אין איסור לעשות לפני התמיד אלא דמצוה להקדים התמיד ולכן במקום שאינו כאן אין חיוב לחכות. עיי' בזה בקו"ש בפסחים אות ר"ד ובמקד"ד קדשים סי' ט'.

בא"ד - "ונראה לפרש דודאי מדכתי' העולה נפקא דהקטרת תמיד קדמה להקטרת מוספין דגבי הקטרה הוא דכתי' מלבד עולת הבקר אשר לעולת התמיד תעשו את אלה התם עשוי דדם ניהו". כעיי' כ' התוס' בכ"מ בש"ס. ועיי' קו"ש בפסחים שם שהק' בזה דעדיין אי"ז מתרץ דכיון דטעמא דדרשא דמלבד עולת הבוקר הוא משום תדיר קודם כדמבואר, ה"ה דשייך ד"ז גם בהקטרה. ועיי' קה"י שם סי' מ"ו שכי' בזה דדין הקטרת הקרבן אינו מעיקר דין הקרבן, שהרי אין ההקטרה מעכבת כידוע, אלא הקטרת כל הקרבנות כולן מצוה א' הם, וכל כה"ג אין לחלק בזה דתדיר קודם ורק בעיקר הקרבנות שייך לוי' דזה תדיר יותר מזה.